

anden Part om, hvad Retten er, og at man hellere skulde vente, indtil Anskuelserne vare komne hinanden noget nærmere. Hvorledes skulde Anskuelserne komme hinanden imøde gennem en Proces? Og seer man da ikke, at en Proces netop maa føre til at Fordringerne komme saa langt fra hinanden som muligt? Enten vinder Staten, og i saa Fald skal den ikke give en eneste Skilling i Erstatning, eller ogsaa vinder Fabrikken, og saa slippe vi virkelig ikke med denne Sum, men maa betale ganske anderledes. Det synes mig indlysende, at Forudsætningen for hele denne Overenskomst netop er den, at man fra to modstaaende Anskuelser — den ene, som paastaar at have en Ret, den anden, som negter denne Ret — kommer hinanden imøde paa Noget, som lader Retten staae hen og søger Billighed istedet. Det er, hvad der her er skeet. Det ærede Medlem, som søgte et Argument i den Omstændighed, at de to Parter see Sagen fra forskellige Standpunkter, vendte virkelig Forholdet paa Hovedet. Den Contract, som eristevet med Hellebæk, har alle sine Dage været en Absurditet. Der er intet Urimeligere end at give et Institut Monopol paa at levere Staten visse Varer. Det bliver dobbelt urimeligt, naar dette Monopol saa er knyttet til en Række Betingelser og Forudsætninger om Priser og Tidsfrister og Control, om hvilke man aldrig har kunnet danne sig nogen klar Forestilling, da Aftalen blev sluttet. Det bliver tredobbelt vanvittigt, naar dette Forhold angaaer en saa vigtig Gjenstand som Baaben, og knytter os til en Mand, der nu tilhører et fremmed Statssamfund, til en Preussers. Jeg kan ikke tænke mig noget Taabeligere end dette, at den danske Stat er hundet paa nogenstomhelst Maade til at søge sine Geværer lavede paa en Fabrik, der tilhører en Preusser, og det Dieblit, da der byder sig en Letlighed til paa nogenlunde rimelige Billaar at blive færdig med et saadant Forhold, bør græbes. Den ærede Ordfører for Udvalget har fuldkommen Ret, naar han har peget paa de mange Misligheder, som ogsaa i de senere Aar have knyttet sig til Bestillingerne og deres Udførelse paa Hellebæk; men det er ikke alene i de sidste Aar, at dette har været Tilfæl-

det. Det har været Tilfældet lige fra Contractsforsholdets Begyndelse, og det maa vedblive at være Tilfældet, saalænge Forsholdet bestaaer; thi det kan ikke være Andet, end at disse Vanffeligheder vare op ideligt og ideligt og ideligt. Staten kan nemlig ikke være bekjendt at benytte den Ret, den har, til at faae fastsat Priserne, til at faae fastsat Tiden for Leverancerne, til at faae fastsat Controlen — Staten kan, siger jeg, ikke være bekjendt at benytte denne Ret til at chicanere den private Fabrik ud af den formeentlige Ret (Aldri: Paa ingen Maade!) Det erkjende vi alle; det vilde være i højeste Grad utilbørligt, om Staten forsøgte saaledes at chicanere Fabrikken ud af Forholdet. Men netop derfor tvinges Krigsbestyrelsen hvert Dieblit til at gjøre Indrømmelser her og der, som dog blive den offentlige Tjeneste til Skade. Naar man siger, at man her ikke vil tale om Retspørgsmaalet, og naar Krigsministeren i den Skrivelse, der er aftrykt i Betænkningen, har meddeelt, at Krigsministeriet ikke anerkjender nogen Forpligtelse for Staten til at gjøre disse Bestillinger hos Fabrikken, saa skal jeg ikke modsigte det Fiffige i at gjøre denne Paastand her; det er vistnok rigtigt og klogt, man skal ikke give Mere væk, end man er nødt til. Men, mine Herrer der ligger i de lange Tidens Praxis en total Underkjendelse af denne samme Sætning. Vore Ministre skulde skee Skam, dersom de uden Nødvendighed havde fundet sig i en for Staten saa usordeelagtig Indretning og havde høiet sig for en indbildt Ret. Der har ikke været en eneste Krigsminister siden 1769, uden at han Maaned efter Maaned har været piint og plaget af Forholdet til Hellebæk, uden at han har ønsket, den ene Dag mere end den anden, at kunne frigjøre Staten for dette Forhold, og dersom nogen Minister havde troet paa nogen Maade at kunne slippe ud af Forholdet ved at sige: „Nei, jeg erkjender ikke Forpligtelsen“, da var det skeet baade for 20 og 30 Aar siden. Nei, der ligger i den hele Forhandling, som er ført, tilstrækkelig Anerkjendelse af, at, om Staten end tager sine Reservationer, er der dog Noget, den ikke kan sprænge, er der en Kænte, som binder den fast, og som ingen Minister hidtil har vovet at